

Asia: VN/1531/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ALKOHOLILAIN MUUTTAMISESTA (ALKOHOLIJUOMAN TOIMITTAMINEN, ETÄMYYNNTI JA MARKKINOINTI)

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Päivittäistavarakauppa ry:ltä (PTY) lausuntoa otsikkoasiassa. PTY kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiassa seuraavaa:

Yleistä

Alkoholilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Ehdotuksen mukaan muutokset toteutettaisiin ikärajavaltuutuksen turvaten.

Lakiin lisättäisiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset, joilla selkeytettäisiin vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia ulkomaisilta toimijoilta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti myös poistettavaksi suomalaisten toimijoiden toiseen Euroopan talousalueen valtioon suuntautuvan ja siellä olevalle yleisölle kohdistetun alkoholijuomien markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa.

PTY kannattaa nyt esitettyjä uudistuksia alkoholilakiin ja muutenkin alkoholipolitiikan uudistamista hallitusohjelman mukaisesti. Esitysluonnos on muuttunut edellisen lausuntokierroksen jälkeen positiiviseen suuntaan monella tavalla ja edellytykset tasapuoliselle kilpailulle kuljetusten suhteen tunnustetaan. Sen sijaan edelleen osa suomalaisista toimijoista on muutoin epäedullisemmassa asemassa suhteessa ulkomaisiin (esim. pienpanimot ja tislaamot).

PTY:n näkemyksen mukaan erilaiset teknologiset ratkaisut alkoholin toimituksen ja noudon osalta tulisi sallia esityksessä, sillä tekniikka kehittyy huimaa vauhtia ja päihtymys sekä ikärajan tarkastaminen on mahdollista toteuttaa luotettavasti teknisin keinoin. Joka tapauksessa lainsäädännön teknologianeutraalisuus tulisi varmistaa tulevaisuutta silmällä pitäen.

Alla nostamme esiin kommentteja ja näkemyksiä joihinkin pykäliin pykälätasolla:

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— — — — —

11) alkoholijuoman vähittäismyyntillä alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle.

PTY katsoo, että sanamuoto ”vähittäismyyntistä” (aikaisemmin vähittäismyyntipaikasta) on onnistunut, eikä rajaa myyntiä tiukasti vähittäismyyntipaikkaan.

17) alkoholijuoman toimituksella kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä myytävän alkoholijuoman kuljetusta sekä luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle;

Perusteluissa: Määritelmä pitää sisällään sen, että alkoholijuoman luovutus kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä voisi tapahtua 17 §:n mukaisesti joko vähittäismyyntipaikasta tai vähittäismyyntiluvassa määritellystä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä.

PTY kiittää, että ehdotus mahdollistaa toimitukseen luovutuksen erillisiltä noutopisteiltä. Katsomme, että noutopisteen ei pitäisi olla määritelty yhtä vähittäismyyntilupaa kohden, vaan noutopiste voisi olla myös yrityskohtainen. Noutopisteiden tulisi myös mahdollistaa asiakkaiden palveleminen

parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi asiakkaalle voitaisiin kuljettaa hänen ostoksensa (mukaan lukien alkoholi) vähittäismyyntipaikan välittömässä läheisyydessä sijaitsevalle noutopisteelle ja luovuttaa ostokset ikäraja yms. tarkastusten jälkeen siten, että ne voidaan nostaa suoraan autoon.

6 § Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

- 1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen on sallittu, mukaan lukien rajat ylittävä etämyynti

PTY kannattaa esitettyä muutosta enintään 2,8 % alkoholituotteiden osalta.

7 § Lupaviranomaiset

Anniskeluluvan sellaiseen anniskeluun, jota ei ole sidottu tiettyyn anniskelupaikkaan, ja alkoholijuomien toimitusluvan myöntää hakemuksesta hakijan toimipaikan aluehallintovirasto. Jos hakijalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

PTY katsoo, että toimitusluvan tulee olla valtakunnallinen. Jos siis kuljetusyhtiöllä on toimintaa koko maan alueella, yhdellä luvalla pitää voida kattaa kaikki kuljetukset. Tämä olisi hyvä täsmentää, jotta epäselvyyksiä ei synny. Toimipaikan pitäisi viitata päätoimipaikkaan (rekisteröity kotipaikka).

11 § Muutosten ilmoittaminen

1 ja 2 momentti:

”Jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että sille myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, sen tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Luvanhaltijan on kuukauden kuluessa ilmoitettava lupaviranomaiselle, jos se supistaa toimintaansa tai lopettaa sen muutoin kuin tilapäisesti.”

PTY katsoo, että ohjeistusta kaivataan siitä mitä tarkoitetaan olennaisella muutoksella ja mikä on sen ero toiminnan supistamiseen.

17 § Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään: 1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita rakentamislaisissa (751/2023) tarkoitetussa rakennuskohteessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä rakentamislaisissa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia voidaan luovuttaa toimitukseen.

PTY kannattaa sitä, että vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä noutopisteitä, joista alkoholijuomia voidaan luovuttaa. PTY kuitenkin katsoo, että vähittäismyyntiluvan tulisi kattaa alkoholijuomien noutotilanteissa luovuttaminen myös asiakkaalle muualtakin kuin sisätiloista kunhan noutopisteet on mainittu luvassa (vrt. 3 §:ssä esitetty rakennuksen välittömässä läheisyydessä sijaitseva noutopiste).

Toimitusluvanhaltijalle alkoholijuomat tulisi voida luovuttaa sieltä mistä se on luvanhaltijoiden kannalta tarkoituksenmukaisinta. Kyseeseen voisi tulla myös yrityskohtainen varasto, kunhan tämä mainittu luvassa, eikä yhteyttä rakentamiskohteeseen tarvita.

Ehdotus PTY:

”Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä erillisiä noutopisteitä, joista alkoholijuomia voidaan luovuttaa asiakkaalle tai toimitukseen.”

17 a § Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Lupaviranomainen saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jotka koskevat luovutuksessa käytettävää ikärajavälvalvonnan ja päihtymistilan seuranta, omavalvontaa ja valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tai turvallisuuden varmistamiseksi.

PTY katsoo, että luvan edellytykset tulisi määritellä lain tasolla.

35 § Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimittajalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Vähittäismyyjän tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Perusteluissa todetaan luvan tarkastamisesta seuraavaa: Lisäksi momentissa sää-dettäisiin vähittäismyyjän velvollisuudesta alkoholijuoman kuljetukseen luovutuksen yhteydessä tarkastaa alkoholijuoman toimittavan toimitusluvan haltijan nimi sekä lupanumero siten, että ne voitaisiin tarvittaessa myös jälkikäteen todentaa.

PTY katsoo, että toimijoille tulee antaa mahdollisuus sopia luvan tarkastamiseen liittyvistä käytännöistä vapaasti, kunhan toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero voidaan jälkikäteen todentaa pykälän mukaisesti.

35 a § Alkoholijuomien toimitus

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä. Kun alkoholijuoma on hankittu kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholijuoman toimittaja saa luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän käymisteitse valmistetun alkoholijuoman ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän muulla tavoin valmistetun alkoholijuoman toimitus toimitusluvalla on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä. Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan tulee voida jälkikäteen todentaa, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettavaksi.

PTY katsoo, että ehdotuksesta tulee poistaa sana ”noudettu”, sillä noutaminen rajat ylittävistä etämyynnistä on mahdoton määritellä. Alkoholijuomatilauksen toimitusluvan haltijalle luovuttamisen seurannassa teknologiset ratkaisut pitää olla mahdollisia, eikä henkilökohtaista kontaktia tule vaatia.

Vaatus siitä, että alkoholijuoman toimitusluvan haltijan tulee voida jälkikäteen todentaa, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettavaksi, on etämyynnin osalta haastava. Toimitusluvan haltija voi vastaanottaa lähetyksen etämyyjältä useamman logistiikkaoperaattorin jälkeen. Jos toimitusluvanhaltijalla on velvollisuus kerätä rekisteriä alkoholin myyjistä, on huomioitava hallinnollinen taakka mahdollisesta moninkertaisesta rekisteröinnistä.

Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä 40 §:n 1 momentissa tarkoitetusta asiakirjasta. Tiedot todennettavasta tarkastuksesta on säilytettävä luvanhaltijan rekisterissä kahden vuoden ajan tarkastuksen suorittamisesta, minkä jälkeen ne on poistettava. Alkoholijuomia ei saa luovuttaa, jos vastaanottaja kieltäytyy todistamasta ikänsä. Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee tarkastaa, ettei luovuttamiselle ole 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä esteitä.

PTY katsoo, että alkoholin ikärajavalvonnan osalta nykykäytäntö on riittävää. Kaikilta alle 30 - vuotiaalta näyttäviltä kysytään paperit ja luovutuksen yhteydessä kuitataan ikäraja tarkastetuksi. Ehdotettu toimintamalli rekisteröintivelvollisuuksineen on kohtuuttoman raskas pienille toimijoille (ravintolat ja kaupat haja-asutusalueella), joille alkoholin toimittaminen voi olla erityisen merkittävää ja toimitettavat määrät vähäisiä.

Mikäli rekisteröintivaatimus jää lakiin, tulee myös määritellä mikä kaikki katsotaan todennettavaksi iän tarkistamiseksi. Vaaditaanko esimerkiksi kaikilta pieniltä toimijoilta sähköistä järjestelmää?

37 § Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot sekä luovutuskiellot muussa elinkeinotoiminnassa

Vastuullisen alkoholipolitiikan näkökulmasta PTY ymmärtää kieltolistan tarkoitusperän, mutta käytännön toiminnassa tämän noudattaminen on erittäin haastavaa ilman viranomaiselta konemuodossa saatavaa tarkkaa osoitelistausta toimituskieltopaikoista. Toimitusta suorittavalta henkilöltä ei voi kohtuudella olettaa valmiutta tehdä arviointia toimituksen yhteydessä. Lisäksi esitettyjä toimituskieltopaikkoja saattaa olla hankala tunnistaa toimitustilanteessa, sillä tiloilla voi olla useita käyttötarkoituksia (vrt. perhepäivähoitaja, joka hoitaa lapsia omassa kodissaan).

38 § Vähittäismyyntin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Mitä tarkoitetaan riittävällä henkilökunnalla toimitusten osalta? PTY katsoo, että varsinaisen kuljetuksen osalta vaatimuksen ei tule tarkoittaa sitä, että alkoholijuomien kuljetukseen vaadittaisiin kuskin lisäksi muita henkilöitä. Toimittaja ei ole myöskään järjestyksenvalvoja, joka voisi kohteessa ryhtyä toimenpiteisiin.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

PTY kannattaa muutosta ja pitää erinomaisena, että lakimuutos mahdollistaisi vähittäismyyntiluvan myöntämisen sille ajalle, jolla myyntipaikassa tosiallisesti myydään alkoholia eikä henkilökunnan tule olla paikalla muina aikoina.

40 § län todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä voi-massa olevalla kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla.

PTY katsoo, että nykykäytännön sallima pakolaisen matkustusasiakirja voitaisiin hyväksyä ikärajavälönvalvonnassa nykykäytännön mukaisesti.

50 § Markkinoinnin sääntely

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kiellettyä, jos: 1) se toteutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) mukaisessa televisio- ja radiotoiminnassa kello 7–23 tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä taikka sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisessa tilausohjelmalvelussa

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

9) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä;

10) se toteutetaan tietoverkon palvelussa vaikuttajamarkkinointina

PTY katsoo, että markkinoinnin sääntelyssä esitetyt ehdotukset eivät ole loogisia.

Televisiomainontaa rajoitetaan, sosiaalisen median mainontaa ei, pois lukien vaikuttajamarkkinointi. Tämä on nuorten kannalta epäloogista, sillä nuoret eivät katso televisiota juurikaan, mutta sen sijaan sosiaalisessa mediassa kuluu paljon aikaa.

Emme kannata muutosta mietojen alkoholijuomien markkinointikiellon pidentämiseen, vaan pidämme nykyistä kieltä 7–22 välisenä aikana riittävänä. Emme myöskään näe tarvetta kieltää mietojen alkoholijuomien vaikuttajamarkkinointia, sillä olut- ja viinikulttuuriin kuuluu olennaisena osana tuotteiden maistelu ja arviointi sekä tietojen jakaminen. Lisäksi kiello suosisi ulkomaisia toimijoita, joilla on verkossa sivustoja ja applikaatioita, joissa kuluttajat voivat arvostella esimerkiksi viinejä.

58 § Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

PTY katsoo, että toimituspassi tulisi olla mahdollista suorittaa myös sähköisessä muodossa, jotta myös esim. toisessa maassa toimiva kuljettaja voi suorittaa toimituspassin. Pelkkä Suomessa tarjottava koulutus ei ole riittävää. Myös toimijoita, jotka voivat tarjota toimituspassikoulutusta voisi laajentaa (vrt. PTY, jolla laaja kokemus ikärajakoulutuksesta).

62 § Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa, jos viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa ja luovutuksessa.

PTY:llä ei ole koeostoista sinänsä huomautettavaa, mutta kenellä on todentamisvelvollisuus, jos koeostossa jotain menee pieleen?

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero.

PTY katsoo, että laissa tulee määritellä määräaika tietojen säilyttämiselle

75 § Aluehallintoviraston perimät maksut

Aluehallintovirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

— — — — —

3) 17 a §:ssä tarkoitetun toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen valvonnasta (toimituksen valvontamaksu).

— — — — —

Liite 1

Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksu

Aluehallintovirasto perii toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksukausi on kalenterivuosi. Maksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu on perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Maksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

PTY katsoo, että erilaiset valvontamaksut rasittavat pieniä toimijoita niiden yhteisvaikutuksen takia. Tämän vuoksi katsomme, että kyläkaupat ja pienet ravintolat tulisi vapauttaa valvontamaksuista kokonaan. Lisäksi PTY katsoo, että noutopisteeltä luovutettujen (ruoan verkkokaupan) alkoholia sisältävien tilausten ei tulisi lisätä valvontamaksuja, vaan maksut tulee kohdistaa ainoastaan toimituksiin.

Siirtymäaika

Esityksessä ei ole mukana siirtymäaikaa, kuten aiemmassa esityksessä. PTY pitää tärkeänä, että toiminnan tosiasiallinen aloittaminen on mahdollista eri toimijoille tasapuolisesti lain voimaantulon myötä. Miten tämä toteutetaan, kun toimittaminen edellyttää mm. toimituspassikoulutusta, jota ei ole vielä olemassa.

Kunnioittavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Tuula Loikkanen

toimitusjohtaja

Tea Taivalkoski

johtava asiantuntija

Loikkanen Tuula
Päivittäistavarakauppa ry